

KORUPCIJOS APRAIŠKŲ VERTINIMAS

**Romualdas Buivydas
Sveikatos ekonomikos centras**

DARBAS GRUPĖSE

Kovoti su visomis jos apraiškomis iš karto – įmanoma, bet tai gali būti daugiau kova dėl kovos, o ne dėl rezultatų. Norint ko nors pasiekti, esant gana ribotiems tiek finansiniams tiek žmogiškiesiems ištekliams, reikėtų pasirinkti prioritetines kovos su korupcija sritis, ar apraiškas.

Pagrindinė užduotis darbo grupėms – parinkti po 5 prioritetines sritis (ar korupcijos apraiškas) su kuriomis reikėtų kovoti visų pirma.

KORUPCIJOS APRAIŠKOS (1)

Vertinimas atsižvelgiant į mastą

Smulki korupcija:

- Valstybinio automobilio naudojimas atvažiuoti iš Rygos, ar pasinaudoti Seimo e-paštu asmeniniais tikslais ir padaryti 9 centų žalą valstybei.

Stambi korupcija:

- Korupcijos ekstremumo, pavyzdžiu laikomas Mobutu režimo valdomas Zairas, kai diktatorius nuomodavosi **Konkordą**, kad keliautų iš savo šalies sostinės į Prancūziją pas stomatologą.

KORUPCIJOS APRAIŠKOS (2)

Korupcijos apraiškų paplitimas visuomenėje:

- Pavyzdžiui, kai kurie sociologiniai tyrimai rodo, kad 98 proc. vairuotojų bent vieną kartą siūlo kyšį kelių policininkams.
- Pagal UNDP 1997 m. ataskaitą 15 proc. visų kompanijų išsivysčiusiose šalyse moka kyšius, kad laimėtų konkursus, Azijoje – 40 procentų, buvusioje TSRS – 60 procentų.
- Latvijoje neoficialūs mokėjimai už sveikatos paslaugas 1998 m. (pagal PB atliktą tyrimą), sudarė 1,2 proc. nuo namų ūkių išlaidų. Jei šį skaičių imti už pagrindą ir atitinkamai įvertinti situaciją Lietuvoje (naudojantis 2001 m. statistika), tai bendra išlaidų suma per metus sudarytų nuo **225 iki 310 milijonų litų**.

KORUPCIJOS APRAIŠKOS (3)

Vertinimas atsižvelgiant į pasekmes

Viešieji pirkimai. Dėl korupcijos:

- gali laimėti kyšį davusi firma, kurios kaina aukštesnė, nei tos pačios prekės ar paslaugos rinkos kaina. Už tai sumokama iš valstybės biudžeto, t.y. iš visų mokesčių mokėtojų pinigų.
- gali laimėti kyšį davusi firma, kurios paslaugos ar prekės kaina mažiausia, bet jau iš anksto yra žinoma, kad prekės ar paslaugos tiekimo metu bus pakeistos sutarties sąlygos ir bus pateiktos arba prastesnės kokybės prekės ar paslaugos, ar darbai bus nepilnai atlikti, nes tik tokiu atveju galima kompensuoti konkurso metu patirtus nuostolius (kyšiai ir sumažinta kaina). Kas nukenčia? Vėl visuomenė, arba bent jos dalis.

KORUPCIJOS APRAIŠKOS (4)

Pavyzdžiui Amerikos karinė žinyba, Pentagonas.

Dėl to, kad į sąnaudas įtraukdavo ir įvairias išlaidas pramogoms, perskaičiavus visas išlaidas į gamybos kaštus, kai kurių komponentų kainos pasidarydavo fantastiškos. Pavyzdžiui:

- **Kavos aparatas – 7.622 USD**
- **Plokščios replės – 743 USD**
- **Tualetas (lėktuve ar laive) kėdė – 640 USD**

KORUPCIJOS APRAIŠKOS (5)

Keli atvejai, kai firmos, davusios kyšius Pentagono valdininkams, gaudavo pelną naudodamos prastesnės kokybės medžiagas ar nepilnai atlikdamos užsakymą. Pavyzdžiui, prastos kokybės plienas, sena elektronika, ir panašiai.

- buvo sukurta oro pajėgų prieštankinė raketa, kuri pastoviai nepataikydavo į tankus, bet buvo tiesiog “mirtina” telegrafo stulpams
- Prieš raketinė sistema "PATRIOT", buvo naudojama tik prieš senas ir lėtas rusiškas SKAD tipo raketas su viena kovine galvute ir negalinčias atlikti jokių sudėtingų manevrų. Net taip naudojant "PATRIOT" raketos imdavo persekioti jau sunaikintos rusiškos raketos gabalus krintančius žemyn. Tuo tarpu naujai paleistos rusų raketos pataikydavo į joms skirtus taikinius.

KORUPCIJOS APRAIŠKOS (6)

- Lietuvoje taip pat galima prisiminti atvejų, kai buvo nuperkama nepilnai sukomplektuota medicininė įranga, greitosios pagalbos mašinos, į kurias ne visi pacientai tilpdavo, ar vienkartinių švirkštų gamybos linijos, kurios taip ir nepradėjusios darbo buvo nurašytos, kaip pasenusios.

KORUPCIJOS APRAIŠKOS (7)

Trečiasis vertinimo aspektas - GALIMYBĖ
PASIEKTI GREITŲ REZULTATŲ

- Jei norime sulaukti visuomenės palaikymo, reikia ne tik parodyti, kad antikorupcinės programos yra rengiamos, bet ir pasiekiami kažkokie rezultatai. **Tai būtų pati geriausia reklama.**